

gaia
ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

Νέα ΚΑΠ 2028-2034:

Ευρωπαϊκές διεκδικήσεις και εθνικές προϋποθέσεις εφαρμογής

Θέσεις της GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ
στο πλαίσιο του εθνικού και ευρωπαϊκού διαλόγου

Περιεχόμενα

Εισαγωγή 4

Σύνοψη βασικών θέσεων 5

1. Κοινός χαρακτήρας, προϋπολογισμός και νέα αρχιτεκτονική της ΚΑΠ 7

2. Εισόδημα και ανταγωνιστικότητα 9

3. Νέοι γεωργοί 11

4. Κλίμα, περιβάλλον και καλή διαβίωση 13

5. Αντιμετώπιση κρίσεων 15

6. Γνώση και καινοτομία 17

7. Αγροτικές περιοχές 19

8. Εθνικές προϋποθέσεις εφαρμογής και οδικός χάρτης μετάβασης 21

Συμπέρασμα 23

Εισαγωγή

Η συζήτηση για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) και τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) 2028-2034 ανοίγει σε μια περίοδο κατά την οποία η ευρωπαϊκή γεωργία καλείται να λειτουργήσει μέσα σε ένα πολύ πιο σύνθετο και ασταθές περιβάλλον. Οι συνέπειες της πανδημίας, ο πόλεμος στην Ουκρανία, οι ευρύτερες γεωπολιτικές εντάσεις, η ενεργειακή και πληθωριστική πίεση, η αύξηση του κόστους παραγωγής, οι εμπορικές αναταράξεις, οι πιέσεις στις αλυσίδες εφοδιασμού, η επιτάχυνση των κλιματικών κινδύνων και η ανάγκη απλούστευσης ενός ολοένα πιο απαιτητικού και σύνθετου κανονιστικού πλαισίου έχουν μεταβάλει ουσιαστικά τους όρους υπό τους οποίους σχεδιάζεται η επόμενη προγραμματική περίοδος.

Σε αυτό το πλαίσιο, η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το ΠΔΠ 2028-2034 δεν αποτελεί απλώς συνέχεια του υφιστάμενου δημοσιονομικού μοντέλου. Εισάγει μια ευρύτερη αναμόρφωση του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, η οποία παρουσιάζεται με όρους ευελιξίας, απλούστευσης και συγκέντρωσης χρηματοδοτικών εργαλείων, αλλά εγείρει κρίσιμα ερωτήματα ως προς τη διακριτή θέση της ΚΑΠ, την προστασία των αγροτικών πόρων και την ισότιμη εφαρμογή της πολιτικής μεταξύ κρατών-μελών. Εισάγει μια ευρύτερη αναμόρφωση του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, με στόχο μεγαλύτερη ευελιξία, απλούστευση και συγκέντρωση των χρηματοδοτικών εργαλείων. Η πρόταση προβλέπει έναν προϋπολογισμό σχεδόν 2 τρισ. ευρώ, περίπου 1,26% του Ακαθάριστου Εθνικού Εισοδήματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ενώ τα Εθνικά και Περιφερειακά Σχέδια Εταιρικής Σχέσης αποτελούν κεντρικό εργαλείο εφαρμογής, με πόρους ύψους 865 δισ. ευρώ.

Η ΚΑΠ παραμένει κεντρική πολιτική στο νέο πλαίσιο, αλλά η θεσμική και χρηματοδοτική της αρχιτεκτονική μεταβάλλεται ουσιαστικά. Η ενσωμάτωσή της στα Εθνικά και Περιφερειακά Σχέδια Εταιρικής Σχέσης, η αντικατάσταση της παραδοσιακής δομής των δύο Πυλώνων από ένα ενιαίο χρηματοδοτικό σχήμα, η αυξημένη έμφαση στην επίδοση, στα ορόσημα, στους στόχους και στην τεκμηρίωση, καθώς και οι νέοι κανόνες συγχρηματοδότησης δημιουργούν νέα δεδομένα για τα κράτη-μέλη, τους παραγωγούς και τις δομές εφαρμογής.

Για την Ελλάδα, η συζήτηση αυτή δεν αφορά μόνο το τελικό ύψος των πόρων. Αφορά την ικανότητα της νέας ΚΑΠ να στηρίξει την παραγωγή, το εισόδημα και την ανταγωνιστικότητα σε ένα περιβάλλον μικρών και μεσαίων εκμεταλλεύσεων, γεωγραφικών ιδιαιτεροτήτων, αυξημένου κόστους, κλιματικής αστάθειας και σημαντικών αναγκών επενδύσεων. Αφορά επίσης την ετοιμότητα του εθνικού συστήματος εφαρμογής, τη διοικητική ικανότητα, τη διαλειτουργικότητα των εργαλείων, την αξιοποίηση αξιόπιστων δεδομένων και τον ρόλο των συνεταιρισμών και των λοιπών δομών υποστήριξης, ώστε οι νέες απαιτήσεις να μη μετατραπούν σε πρόσθετο δυσανάλογο βάρος για τους παραγωγούς.

Η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, έχοντας ενεργή παρουσία στις ευρωπαϊκές διεργασίες και στους οργανωμένους διαύλους εκπροσώπησης του αγροτικού και συνεταιριστικού τομέα, καταθέτει το παρόν κείμενο ως συμβολή στη συζήτηση για τη νέα ΚΑΠ. Το κείμενο βασίζεται στην επεξεργασία των αρχικών κατευθυντήριων γραμμών και των θέσεων που αναδείχθηκαν μέσα από τις εργασίες της Ομάδας Εργασίας της GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, οι οποίες μετασχηματίζονται εδώ σε συνεκτικές θεσμικές θέσεις για τον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό.

Στόχος είναι να συμβάλει στη διαμόρφωση μιας εθνικής θέσης που να ανταποκρίνεται τόσο στις ανάγκες της ελληνικής παραγωγής όσο και στις πραγματικές κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής διαπραγμάτευσης. Η ελληνική θέση πρέπει να είναι ταυτόχρονα διεκδικητική και εφαρμόσιμη: να υπερασπίζεται τον κοινό χαρακτήρα και την επαρκή χρηματοδότηση της ΚΑΠ, αλλά και να προετοιμάζει έγκαιρα το εθνικό σύστημα εφαρμογής, ώστε οι νέες απαιτήσεις να μπορούν να μεταφραστούν σε λειτουργικά και εφαρμόσιμα εργαλεία για την παραγωγή, την ανθεκτικότητα και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Το κείμενο οργανώνεται με βάση τα πεδία ενδιαφέροντος της εθνικής διαβούλευσης: εισόδημα και ανταγωνιστικότητα, νέοι γεωργοί, κλίμα, περιβάλλον και καλή διαβίωση, αντιμετώπιση κρίσεων, γνώση και καινοτομία, αγροτικές περιοχές. Προηγείται, ωστόσο, μια οριζόντια ενότητα για τον κοινό χαρακτήρα, τον προϋπολογισμό και τη νέα αρχιτεκτονική της ΚΑΠ, καθώς τα ζητήματα αυτά αποτελούν προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα όλων των επιμέρους παρεμβάσεων. Παράλληλα, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στις εθνικές προϋποθέσεις εφαρμογής, καθώς η επιτυχία της νέας ΚΑΠ θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την έγκαιρη προετοιμασία, τη διοικητική ικανότητα, τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων, τη σαφή κατανομή ρόλων και τη λειτουργικότητα των εργαλείων στο πεδίο.

Με το παρόν κείμενο, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ επιδιώκει να συμβάλει ουσιαστικά στον εθνικό διάλογο για τη νέα ΚΑΠ, συνδέοντας την ευρωπαϊκή συζήτηση με τις πραγματικές ανάγκες της ελληνικής παραγωγής. Παραμένει στη διάθεση των αρμόδιων αρχών για περαιτέρω επεξεργασία, εξειδίκευση και ανταλλαγή απόψεων, με στόχο τη διαμόρφωση μιας εθνικής θέσης που θα είναι ταυτόχρονα διεκδικητική, τεκμηριωμένη και εφαρμόσιμη.

Σύνοψη βασικών θέσεων

Η νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) 2028-2034 διαμορφώνεται σε ένα περιβάλλον αυξημένης αβεβαιότητας για την ευρωπαϊκή και ελληνική γεωργία. Η πίεση στο αγροτικό εισόδημα, το αυξημένο κόστος παραγωγής, η κλιματική αστάθεια, οι εμπορικές πιέσεις, οι γεωπολιτικές εντάσεις, η ανάγκη ανανέωσης των γενεών και οι αυξανόμενες απαιτήσεις εφαρμογής και τεκμηρίωσης καθιστούν τη νέα περίοδο καθοριστική για τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα του πρωτογενούς τομέα.

Η πρόταση για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) και τη νέα ΚΑΠ δεν αλλάζει μόνο επιμέρους εργαλεία πολιτικής. Μεταβάλλει ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο η ΚΑΠ θα χρηματοδοτείται, θα σχεδιάζεται, θα εφαρμόζεται και θα αξιολογείται. Η ενσωμάτωσή της στα Εθνικά και Περιφερειακά Σχέδια Εταιρικής Σχέσης, η μετάβαση σε ενιαίο χρηματοδοτικό πλαίσιο, η μεγαλύτερη έμφαση σε ορόσημα, στόχους, επιδόσεις και τεκμηρίωση, καθώς και οι νέες απαιτήσεις συγχρηματοδότησης δημιουργούν ένα νέο περιβάλλον για τα κράτη-μέλη, τους παραγωγούς και τις δομές εφαρμογής αυτής.

Για την Ελλάδα, το κρίσιμο ερώτημα δεν είναι μόνο αν η νέα ΚΑΠ θα διαθέτει επαρκείς πόρους, αλλά αν οι πόροι αυτοί θα παραμείνουν σταθερά διαθέσιμοι, προσβάσιμοι και εφαρμόσιμοι στην πράξη. Η εθνική θέση πρέπει να συνδέει την ανάγκη προστασίας του κοινού ευρωπαϊκού χαρακτήρα της ΚΑΠ με ένα ρεαλιστικό σχέδιο εφαρμογής, που λαμβάνει υπόψη τη διάρθρωση της ελληνικής παραγωγής, τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες, την ανάγκη συλλογικής οργάνωσης και τις αυξημένες απαιτήσεις τεχνικής και διοικητικής υποστήριξης.

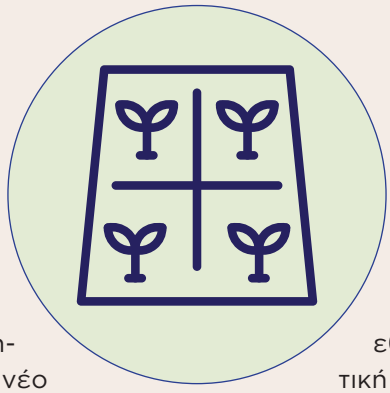
Η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, αξιοποιώντας την άμεση σύνδεσή της με παραγωγούς, συνεταιρισμούς και Κέντρα Υποδοχής Δηλώσεων (ΚΥΔ) στην Ελλάδα, καθώς και την ενεργή συμμετοχή της στις ευρωπαϊκές συζητήσεις για το μέλλον της ΚΑΠ, του ΠΔΠ, της ανταγωνιστικότητας και της αγροδιατροφικής ανθεκτικότητας, καταθέτει ένα συνεκτικό πλαίσιο θέσεων για τον εθνικό διάλογο. Το πλαίσιο αυτό συνδυάζει τις ανάγκες της ελληνικής παραγωγής με τις ευρωπαϊκές εξελίξεις και μετατρέπει τις βασικές κατευθύνσεις που αναδείχθηκαν από τη σχετική προετοιμασία και τις διαβουλεύσεις της Ομάδας Εργασίας σε θεσμικές προτάσεις πολιτικής, αξιοποιώντας παράλληλα την εμπειρία που προκύπτει από την καθημερινή υποστήριξη παραγωγών και δικαιούχων στην εφαρμογή της ΚΑΠ.

Συνολικά, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί κρίσιμο:

- να διασφαλιστεί επαρκής, προβλέψιμη και προστατευμένη χρηματοδότηση της ΚΑΠ, με σαφείς ευρωπαϊκές δικλείδες,
- να αποφευχθεί η έμμεση επανεθνικοποίηση της πολιτικής μέσω αυξημένων απαιτήσεων συγχρηματοδότησης, διαφοροποιημένης εθνικής δημοσιονομικής ικανότητας ή μεταφοράς ευθύνης στα κράτη-μέλη χωρίς αντίστοιχους πόρους,
- να διατηρηθούν και να ενισχυθούν τα εργαλεία που στηρίζουν την πραγματική παραγωγική δραστηριότητα, το αγροτικό εισόδημα, τους ευαίσθητους τομείς και τη θέση των παραγωγών στην αλυσίδα αξίας,
- να αποφευχθούν μονοδιάστατα κριτήρια κατανομής πόρων, είτε αυτά βασίζονται αποκλειστικά στην έκταση είτε σε στενά αξιακά μοντέλα, και να λαμβάνονται υπόψη η απασχόληση, το κόστος παραγωγής, οι διαρθρωτικές ανάγκες, η προστιθέμενη αξία και η περιφερειακή σημασία των τομέων,
- να συνδεθούν οι περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι με εφαρμόσιμους, αναλογικούς και επαρκώς χρηματοδοτημένους κανόνες, με σαφή προσδιορισμό της ουσιαστικής συμμόρφωσης και με ελέγχους που λαμβάνουν υπόψη τόσο το πραγματικό επίπεδο κινδύνου όσο και τις διαφοροποιήσεις που συνδέονται με το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων και τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες,
- να στηριχθούν οι νέοι γεωργοί μέσα από μια ολοκληρωμένη στρατηγική που καλύπτει όχι μόνο την πρώτη εγκατάσταση, αλλά και το πραγματικό κόστος εκκίνησης, την πρόσβαση σε επενδύσεις και χρηματοδοτικά εργαλεία, τη συμβουλευτική, τη διαδοχή και τη μεταβίβαση εκμεταλλεύσεων,
- να ενισχυθούν τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων, η έγκαιρη προειδοποίηση, η πρόληψη και οι μηχανισμοί σταθεροποίησης, ώστε η ΚΑΠ να μην περιορίζεται σε εκ των υστέρων αποζημιώσεις,
- να αξιοποιηθούν η γνώση, η καινοτομία, τα δεδομένα και η ψηφιακή τεκμηρίωση ως εργαλεία πρόληψης κινδύνων, στήριξης αποφάσεων, καλύτερης τεκμηρίωσης και αποτελεσματικότερης εφαρμογής της ΚΑΠ, με σαφή όρια, αξιόπιστα και επικαιροποιημένα δεδομένα και επίγνωση ότι τα ψηφιακά εργαλεία δεν υποκαθιστούν πάντα την ανάγκη επιτόπιας ή διοικητικής επαλήθευσης,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων/Οργανώσεων Παραγωγών, των Κέντρων Υποδοχής Δηλώσεων (ΚΥΔ), των συμβουλευτικών δομών και των συλλογικών σχημάτων ως βασικών δομών εφαρμογής, τεχνικής υποστήριξης, επενδύσεων, διαχείρισης κρίσεων και τοπικής ανάπτυξης, με σαφείς ρόλους, κατάλληλα εργαλεία και αντίστοιχους πόρους,
- να καταρτιστεί έγκαιρα εθνικός οδικός χάρτης μετάβασης για τη νέα ΚΑΠ, με έμφαση στη διοικητική ικανότητα, τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων, τη ροή των επενδυτικών προσκλήσεων, την αποφυγή καθυστερήσεων ή ασυνεχειών και την πρακτική πρόσβαση των συλλογικών δομών στα εργαλεία εφαρμογής.
- να αποτελέσει η απλούστευση αυτοτελή στόχο της νέας ΚΑΠ, με έμφαση στη μείωση της πολυπλοκότητας, του διαχειριστικού κόστους και των επαναλαμβανόμενων υποχρεώσεων για τους παραγωγούς και δικαιούχους, ιδίως σε χώρες με μικρές οικογενειακές εκμεταλλεύσεις, περιορισμένη τεχνική ικανότητα και αυξημένες ανάγκες διοικητικής υποστήριξης, ώστε η απλούστευση να γίνεται αντιληπτή πρωτίστως στο επίπεδο του δικαιούχου και όχι μόνο στο επίπεδο των μηχανισμών διαχείρισης,

Οι ενότητες που ακολουθούν εξειδικεύουν τις παραπάνω θέσεις ανά θεματικό πεδίο και καταλήγουν σε συγκεκριμένες προτάσεις της GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ για τον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό.

01 Κοινός χαρακτήρας, προϋπολογισμός και νέα αρχιτεκτονική της ΚΑΠ

Η συζήτηση για τη νέα ΚΑΠ δεν μπορεί να περιοριστεί στις επιμέρους παρεμβάσεις ή στα ειδικά εργαλεία πολιτικής. Το πρώτο και βασικό ζήτημα αφορά την ίδια την αρχιτεκτονική μέσα στην οποία θα ενταχθεί αυτή στο νέο ΠΔΠ. Η συγκέντρωση των χρηματοδοτικών εργαλείων σε ένα νέο πλαίσιο Εθνικών και Περιφερειακών Σχεδίων Εταιρικής Σχέσης αλλάζει ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζεται, χρηματοδοτείται, εφαρμόζεται και αξιολογείται η αγροτική πολιτική.

Η μεταβολή αυτή δεν είναι απλώς τεχνική. Η αντικατάσταση της παραδοσιακής δομής των δύο Πυλώνων από ένα ενιαίο χρηματοδοτικό σχήμα, η ενσωμάτωση της ΚΑΠ σε ένα ευρύτερο πολυτομεακό πλαίσιο και η αυξημένη σύνδεση των πόρων με επιδόσεις, ορόσημα και στόχους δημιουργούν ένα νέο περιβάλλον διακυβέρνησης. Το βάρος μετατοπίζεται προς ένα μοντέλο με μεγαλύτερη ευθύνη των κρατών-μελών για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την τεκμηρίωση και την επίτευξη αποτελεσμάτων.

Για την Ελλάδα, αυτή η αλλαγή δημιουργεί σοβαρά ερωτήματα. Η μεγαλύτερη ευελιξία μπορεί να προσφέρει δυνατότητες καλύτερης προσαρμογής στις εθνικές και περιφερειακές ανάγκες. Ωστόσο, εάν δεν συνοδευτεί από σαφείς ευρωπαϊκές δικλείδες, υπάρχει κίνδυνος να οδηγήσει σε μεγαλύτερη διαφοροποίηση μεταξύ κρατών-μελών, ανάλογα με τη δημοσιονομική και διοικητική τους ικανότητα. Σε μια χώρα με έντονη παραγωγική και γεωγραφική διαφοροποίηση, αυξημένες ανάγκες επενδύσεων και σημαντική εξάρτηση από τη σταθερότητα της ευρωπαϊκής στήριξης, η συνέχεια και η διασφάλιση των πόρων αποτελούν προϋπόθεση βιωσιμότητας.

Για τη GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, η προστασία του κοινού χαρακτήρα της ΚΑΠ αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για την επιτυχία της νέας περιόδου. Η ΚΑΠ δεν μπορεί να μετατραπεί σε ένα επιμέρους τμήμα ενός ευρύτερου εθνικού αναπτυξιακού πλαισίου, όπου οι αγροτικοί πόροι θα βρίσκονται διαρκώς σε ανταγωνισμό με άλλες πολιτικές ή θα εξαρτώνται από μεταβαλλόμενες εθνικές προτεραιοποιήσεις. Η αγροτική πολιτική έχει ιδιαίτερους στόχους: τη στήριξη του αγροτικού εισοδήματος, τη διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας, τη σταθερότητα των αγορών, την επισιτιστική ασφάλεια, τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και τη συνοχή των αγροτικών περιοχών. Για να υπηρετήσει αυτούς τους στόχους, χρειάζεται προστατευμένους πόρους, σαφείς κανόνες και προβλέψιμη εφαρμογή.

Η εθνική θέση για τη νέα ΚΑΠ πρέπει, επομένως, να αξιοποιήσει ενεργά τους ευρωπαϊκούς διαύλους εκπροσώπησης και διαπραγμάτευσης. Οι ελληνικές ιδιαιτερότητες δεν πρέπει να παρουσιαστούν μόνο ως εσωτερικές ανησυχίες, αλλά ως μέρος μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής επιχειρηματολογίας υπέρ μιας κοινής, επαρκώς χρηματοδοτημένης και εφαρμόσιμης ΚΑΠ. Η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, έχοντας ενεργή παρουσία στις ευρωπαϊκές συζητήσεις και στους οργανωμένους διαύλους εκπροσώπησης του αγροτικού και συνεταιριστικού τομέα, θεωρεί ότι η ελληνική συμβολή πρέπει να συνδέει την εμπειρία εφαρμογής στο πεδίο με τις πραγματικές κατευθύνσεις της ευρωπαϊκής διαπραγμάτευσης.

Στο ίδιο πλαίσιο, η συγχρηματοδότηση αποκτά ιδιαίτερη πολιτική σημασία. Η αυξημένη εθνική συμμετοχή μπορεί να οδηγήσει σε ανισότητες μεταξύ κρατών-μελών, εάν χώρες με μεγαλύτερα δημοσιονομικά περιθώρια έχουν τη δυνατότητα να στηρίξουν πιο φιλόδοξες παρεμβάσεις σε σχέση με χώρες που αντιμετωπίζουν στενότερους περιορισμούς. Αυτό θα είχε άμεσες συνέπειες στην ενιαία αγορά, αλλά και στην ικανότητα των παραγωγών να ανταγωνιστούν με ισότιμους

όρους. Για τον λόγο αυτό, η συγχρηματοδότηση δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί ως τεχνικό ζήτημα δημοσιονομικής συμμετοχής, αλλά ως παράμετρος που επηρεάζει άμεσα τους όρους ανταγωνισμού, την ισότητα πρόσβασης στα εργαλεία της ΚΑΠ και τη δυνατότητα υλοποίησης επενδύσεων, περιβαλλοντικών παρεμβάσεων και δράσεων στήριξης νέων γεωργών.

Η ίδια συζήτηση δεν αφορά μόνο το ύψος των πόρων, αλλά και τη σταθερότητα και αξιοπιστία του πλαισίου εφαρμογής. Η νέα αρχιτεκτονική, με μεγαλύτερη έμφαση σε επιδόσεις, δεδομένα, ορόσημα, ελέγχους και διασύνδεση συστημάτων, προϋποθέτει ισχυρή διοικητική ικανότητα. Η Ελλάδα δεν μπορεί να εισέλθει στη νέα περίοδο χωρίς σαφή προετοιμασία των μηχανισμών πληρωμών, ελέγχου, συμβουλευτικής, τεχνικής υποστήριξης και διαχείρισης δεδομένων. Διαφορετικά, η αυξημένη ευελιξία μπορεί να μετατραπεί σε διοικητική αστάθεια, καθυστερήσεις πληρωμών, χαμηλή απορροφητικότητα και δυσανάλογη επιβάρυνση για παραγωγούς, συνεταιρισμούς και λοιπές δομές υποστήριξης.

Επομένως, η διαπραγμάτευση για τη νέα ΚΑΠ πρέπει να κινηθεί σε δύο επίπεδα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ελλάδα οφείλει να διεκδικήσει σαφείς εγγυήσεις για τη χρηματοδότηση, τον κοινό χαρακτήρα και τη νομική σαφήνεια της ΚΑΠ. Σε εθνικό επίπεδο, πρέπει να υπάρξει έγκαιρη προετοιμασία για ένα πιο απαιτητικό πλαίσιο εφαρμογής, ώστε η νέα αρχιτεκτονική να μην οδηγήσει σε αποδυνάμωση της παραγωγής, σε αύξηση των ανισοτήτων ή σε δυσανάλογη διοικητική και λειτουργική επιβάρυνση των δικαιούχων.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να διασφαλιστεί η διακριτή πολιτική και χρηματοδοτική ορατότητα της ΚΑΠ στο νέο ΠΔΠ, ώστε η αγροτική πολιτική να μη μετατραπεί σε επιμέρους τμήμα ενός ευρύτερου εθνικού αναπτυξιακού πλαισίου χωρίς επαρκείς ευρωπαϊκές εγγυήσεις,
- να κατοχυρωθεί επαρκής, σταθερός και προβλέψιμος προϋπολογισμός για την ΚΑΠ, προσαρμοσμένος στις πραγματικές ανάγκες της παραγωγής, στον πληθωρισμό, στο αυξημένο κόστος συμμόρφωσης και στις νέες απαιτήσεις ανθεκτικότητας,
- να υπάρξει ρητή προδέσμευση πόρων για τη γεωργία, με κανόνες που αποτρέπουν εσωτερικές ανακατανομές εις βάρος της ΚΑΠ ή μεταφορά αγροτικών πόρων σε άλλες προτεραιότητες χωρίς ισοδύναμη αναπλήρωση,
- να διατηρηθούν υψηλά ποσοστά ευρωπαϊκής συγχρηματοδότησης για τις βασικές παρεμβάσεις της ΚΑΠ, ώστε η εφαρμογή τους να μην εξαρτάται από το διαφορετικό δημοσιονομικό περιθώριο κάθε κράτους-μέλους,
- να αποφευχθεί η έμμεση επανεθνικοποίηση της ΚΑΠ μέσω αυξημένης εθνικής ευθύνης, διαφοροποιημένης συγχρηματοδότησης ή υπερβολικής εξάρτησης από εθνικές διοικητικές δυνατότητες,
- να διασφαλιστεί νομική σαφήνεια ως προς το ποιοι κανόνες παραμένουν στον πυρήνα της ΚΑΠ, ιδίως σε ζητήματα ορισμών, ελέγχων, πληρωμών, κυρώσεων, δεδομένων και συστημάτων εφαρμογής,
- να προβλεφθεί επαρκής μεταβατική περίοδος και εθνικός οδικός χάρτης προετοιμασίας, ώστε η μετάβαση στη νέα αρχιτεκτονική να μη δημιουργήσει καθυστερήσεις, ασυνέχειες ή πρόσθετο διοικητικό βάρος.

02 Εισόδημα και ανταγωνιστικότητα

Η στήριξη του αγροτικού εισοδήματος και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της παραγωγής παραμένουν στον πυρήνα της ΚΑΠ. Σε μια περίοδο αυξημένου κόστους παραγωγής, αστάθειας των αγορών, κλιματικών πιέσεων και εντεινόμενου διεθνούς ανταγωνισμού, η πολιτική αυτή δεν μπορεί να περιοριστεί σε ένα πλαίσιο γενικής αναδιανομής πόρων. Οφείλει να παραμείνει εργαλείο σταθερότητας, παραγωγικής συνέχειας και ενίσχυσης της θέσης των παραγωγών στην αγορά.

Για την Ελλάδα, η διάσταση αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς η παραγωγική βάση χαρακτηρίζεται από έντονη διαφοροποίηση μεταξύ τομέων, περιοχών και τύπων εκμετάλλευσης, με υψηλή εξάρτηση από το κόστος εισροών και σημαντική παρουσία δραστηριοτήτων με αυξημένη ένταση εργασίας και περιφερειακή σημασία. Σε αυτό το περιβάλλον, η εισοδηματική στήριξη δεν λειτουργεί απλώς ως συμπλήρωμα εισοδήματος. Αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη δυνατότητα των παραγωγών να παραμείνουν ενεργοί, να σχεδιάσουν επενδύσεις, να συμμετάσχουν σε συλλογικά σχήματα και να ανταποκριθούν στις αυξημένες περιβαλλοντικές, ποιοτικές και διοικητικές απαιτήσεις της νέας περιόδου.

Η νέα αρχιτεκτονική της ΚΑΠ διατηρεί την εισοδηματική στήριξη ως ισχυρή προτεραιότητα και προβλέπει περισσότερους τύπους στήριξης, εργαλεία διαχείρισης κινδύνου και μεγαλύτερη ευελιξία για τα κράτη-μέλη. Παράλληλα, εισάγει κατευθύνσεις για πιο στοχευμένη στήριξη, μέτρα ανακατανομής, φθίνουσες ενισχύσεις και ανώτατο όριο στις άμεσες ενισχύσεις. Οι αλλαγές αυτές πρέπει να αξιολογηθούν με βάση τη δομή και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής παραγωγής και όχι μόνο με οριζόντια ευρωπαϊκά κριτήρια.

Η δίκαιη κατανομή των πόρων αποτελεί κρίσιμο ζήτημα. Μια προσέγγιση που στηρίζεται αποκλειστικά ή κυρίως στην έκταση κινδυνεύει να υποτιμήσει την πραγματική παραγωγική, κοινωνική και οικονομική συμβολή πολλών ελληνικών εκμεταλλεύσεων. Η ελληνική γεωργία περιλαμβάνει τομείς με υψηλή ένταση εργασίας, εξαγωγική σημασία, ισχυρή σύνδεση με την τοπική απασχόληση και καθοριστικό ρόλο στη διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας σε μειονεκτικές, ορεινές, νησιωτικές ή ξηροθερμικές περιοχές. Συνεπώς, τόσο η κατανομή των πόρων όσο και ο καθορισμός των προτεραιοτήτων πρέπει να λαμβάνουν υπόψη όχι μόνο τα εκτάρια, αλλά και την απασχόληση, το κόστος παραγωγής, την προστιθέμενη αξία, τη συμβολή στην αλυσίδα τροφίμων και τις γεωγραφικές ιδιαιτερότητες.

Στο ίδιο πλαίσιο, τα στοχευμένα εργαλεία της ΚΑΠ, όπως οι συνδεδεμένες ενισχύσεις, τα τομεακά προγράμματα και οι παρεμβάσεις που στηρίζουν συλλογικές δομές, έχουν ιδιαίτερη αξία για την Ελλάδα. Δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν ως δευτερεύοντα ή συμπληρωματικά εργαλεία, αλλά ως μηχανισμοί διατήρησης παραγωγής, ενίσχυσης ανταγωνιστικότητας και προσαρμογής σε συγκεκριμένες ανάγκες τομέων. Σε κλάδους όπως η κτηνοτροφία, το ελαιόλαδο, τα οπωροκηπευτικά, η μελισσοκομία, οι δενδρώδεις καλλιέργειες και άλλοι τομείς με περιφερειακή, εξαγωγική ή ειδική διαρθρωτική σημασία, η σταθερότητα των εργαλείων αυτών επηρεάζει άμεσα τη βιωσιμότητα των παραγωγών και των συλλογικών σχημάτων.

Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται ώστε η εφαρμογή των στοχευμένων εργαλείων στήριξης, συμπεριλαμβανομένων των συνδεδεμένων ενισχύσεων, να κατευθύνεται σε πραγματική και τεκμηριωμένη παραγωγική δραστηριότητα και να αποφεύγονται στρεβλώσεις που δεν ενισχύουν την εγχώρια παραγωγική βάση. Η στήριξη πρέπει να κατευθύνεται εκεί όπου υπάρχει σαφής παραγωγική, κοινωνική, περιφερειακή ή εξαγωγική τεκ-

μηρίωση, ώστε τα εργαλεία αυτά να μπορούν να δικαιολογηθούν πολιτικά και δημοσιονομικά στο νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο.

Η ανταγωνιστικότητα δεν πρέπει να νοηθεί στενά ως μείωση κόστους ή αύξηση παραγωγικότητας σε επίπεδο μεμονωμένης εκμετάλλευσης. Για την ελληνική γεωργία, ανταγωνιστικότητα σημαίνει επίσης καλύτερη οργάνωση της παραγωγής, πρόσβαση σε αγορές, ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης των παραγωγών, επενδύσεις σε ποιότητα, μεταποίηση, αποθήκευση, ιχνηλασιμότητα και συλλογικές υποδομές. Σε αυτό το επίπεδο, οι συνεταιρισμοί, οι Ομάδες Παραγωγών και οι Οργανώσεις Παραγωγών αποτελούν κρίσιμους μηχανισμούς για την επίτευξη οικονομιών κλίμακας, την παροχή τεχνικής υποστήριξης και την πρόσβαση των μικρών και μεσαίων εκμεταλλεύσεων σε εργαλεία που διαφορετικά θα ήταν δύσκολο να αξιοποιήσουν.

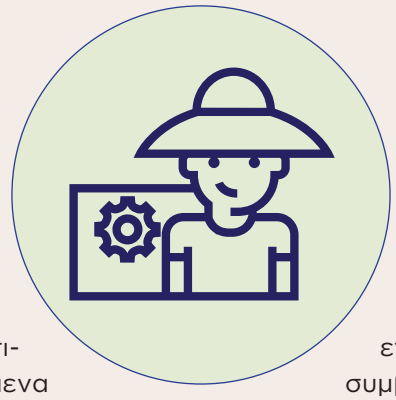
Η ανάγκη διατήρησης και ενίσχυσης των τομεακών εργαλείων αφορά και τομείς με ειδικές διαρθρωτικές δυσκολίες ή περιορισμένη δυνατότητα δημιουργίας προστιθέμενης αξίας, οι οποίοι δεν πρέπει να αποδυναμωθούν από ένα στενά αξιακό μοντέλο κατανομής πόρων. Η ευελιξία στον σχεδιασμό των τομεακών παρεμβάσεων είναι αναγκαία, ώστε τα εργαλεία αυτά να ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες των παραγωγικών τομέων και να αποφεύγονται οριζόντιες ή μη στοχευμένες προσεγγίσεις.

Η νέα ΚΑΠ πρέπει, επομένως, να συνδυάζει τη σταθερότητα της εισοδηματικής στήριξης με μια πιο παραγωγική αντίληψη της ανταγωνιστικότητας. Η στήριξη του εισοδήματος, οι επενδύσεις, η καινοτομία, η συλλογική οργάνωση και η διαχείριση κινδύνων δεν είναι ξεχωριστές πολιτικές. Αποτελούν αλληλένδετες προϋποθέσεις για να παραμείνει η ελληνική παραγωγή βιώσιμη, ανθεκτική και ανταγωνιστική μέσα στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να διασφαλιστεί σταθερή, επαρκής και προβλέψιμη εισοδηματική στήριξη, ιδίως για τις εκμεταλλεύσεις που αποτελούν τον βασικό κορμό της ελληνικής παραγωγής,
- να διατηρηθούν και να ενισχυθούν τα στοχευμένα εργαλεία στήριξης της παραγωγής, όπως οι συνδεδεμένες ενισχύσεις και τα τομεακά εργαλεία, όπου τεκμηριώνεται παραγωγική, κοινωνική, περιφερειακή ή εξαγωγική σημασία,
- να αποφευχθεί μια μονοδιάστατη κατανομή πόρων με βάση αποκλειστικά την έκταση και να ληφθούν υπόψη πρόσθετα κριτήρια, όπως η ένταση εργασίας, η συμβολή στην απασχόληση, το κόστος παραγωγής, η προστιθέμενη αξία και οι γεωγραφικές ιδιαιτερότητες,
- να εφαρμοστούν τυχόν κανόνες ανακατανομής, φθίνουσας στήριξης ή ανώτατων ορίων με τρόπο που ανταποκρίνεται στη δομή της ελληνικής γεωργίας και δεν προσθέτει διοικητική πολυπλοκότητα χωρίς ουσιαστικό αποτέλεσμα,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών ως εργαλείων ανταγωνιστικότητας, συλλογικής οργάνωσης και ενίσχυσης της θέσης των παραγωγών στην αλυσίδα αξίας,
- να στηριχθούν συλλογικές επενδύσεις σε μεταποίηση, αποθήκευση, ποιότητα, ιχνηλασιμότητα, εμπορία, τεχνική υποστήριξη και σύγχρονα εργαλεία διαχείρισης της παραγωγής.

03 Νέοι γεωργοί

Η ανανέωση των γενεών αποτελεί μία από τις πιο κρίσιμες προκλήσεις για τη νέα ΚΑΠ 2028-2034. Δεν αφορά μόνο την ηλικιακή σύνθεση του αγροτικού πληθυσμού, αλλά την ίδια τη δυνατότητα της γεωργίας να παραμείνει παραγωγική, ανταγωνιστική και κοινωνικά βιώσιμη τα επόμενα χρόνια. Σε ένα περιβάλλον αυξημένου κόστους, αβεβαιότητας στις αγορές, κλιματικών κινδύνων και υψηλών απαιτήσεων συμμόρφωσης, η είσοδος νέων ανθρώπων στην παραγωγή δεν μπορεί να θεωρείται δεδομένη.

Η πρόταση για τη νέα ΚΑΠ αναγνωρίζει τη σημασία της γενεακής ανανέωσης και προβλέπει ότι τα κράτη-μέλη θα πρέπει να καταρτίσουν ειδική στρατηγική για τους νέους γεωργούς, με στόχο την ενίσχυση της ελκυστικότητας του τομέα. Στο πλαίσιο αυτό αναφέρονται αυξημένη στήριξη, πακέτο εκκίνησης, πρόσβαση σε κατάρτιση, καθοδήγηση, γνώσεις, συμβουλές και ανάπτυξη δεξιοτήτων. Η κατεύθυνση αυτή είναι θετική, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα περιοριστεί σε μια πολιτική πρώτης εγκατάστασης, αλλά θα αντιμετωπίσει το συνολικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ένας νέος παραγωγός καλείται να ξεκινήσει και να παραμείνει στην παραγωγή.

Για την Ελλάδα, το ζήτημα είναι ιδιαίτερα σύνθετο. Η εγκατάσταση νέων γεωργών δεν εξαρτάται μόνο από το ύψος της αρχικής ενίσχυσης. Εξαρτάται από την πρόσβαση σε γη, τη δυνατότητα χρηματοδότησης, το κόστος παραγωγής, την πρόσβαση σε τεχνογνωσία, τη σύνδεση με την αγορά, τη συμμετοχή σε επενδυτικά εργαλεία και την ύπαρξη ενός σταθερού πλαισίου εισοδήματος. Εάν αυτά τα στοιχεία δεν λειτουργούν συνδυαστικά, υπάρχει ο κίνδυνος η πολιτική να ενισχύει την είσοδο χωρίς να διασφαλίζει τη σταθεροποίηση, την ανθεκτικότητα και τη βιώσιμη εξέλιξη της εκμετάλλευσης.

Η στρατηγική ανανέωσης των γενεών πρέπει να καλύπτει ολόκληρη τη διαδρομή του νέου παραγωγού: από την εγκατάσταση και τη σταθεροποίηση της δραστηριότητας έως την επενδυτική ανάπτυξη, την πρόσβαση στην αγορά και τη μακροχρόνια βιωσιμότητα της εκμετάλλευσης. Η οικονομική ενίσχυση κατά την είσοδο στον τομέα είναι αναγκαία, αλλά δεν αρκεί εάν δεν συνοδεύεται από πρόσβαση σε επενδύσεις, συμβουλευτική, τεχνική υποστήριξη, χρηματοδοτικά εργαλεία, διαχείριση κινδύνων και οργανωμένες παραγωγικές δομές.

Η στρατηγική αυτή πρέπει να λαμβάνει υπόψη το πραγματικό κόστος εγκατάστασης και ανάπτυξης μιας αγροτικής εκμετάλλευσης και να αποφεύγει τη θέσπιση υποχρεώσεων χωρίς αντίστοιχη χρηματοδοτική και τεχνική υποστήριξη. Ιδιαίτερη σημασία έχει επίσης η διευκόλυνση της μεταβίβασης εκμεταλλεύσεων και της διαδοχής, ιδίως σε τομείς με υψηλότερες ανάγκες υποδομών και κεφαλαίου εκκίνησης, όπως η κτηνοτροφία. Χωρίς τέτοιες συμπληρωματικές προϋποθέσεις, η γενεακή ανανέωση κινδυνεύει να παραμείνει τυπικός στόχος και όχι πραγματική αλλαγή στη σύνθεση και στη δυναμική της παραγωγής.

Ιδιαίτερη σημασία έχει ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών. Για έναν νέο γεωργό, η ένταξη σε συλλογικό σχήμα μπορεί να μειώσει το κόστος εισόδου, να διευκολύνει την πρόσβαση σε τεχνική υποστήριξη, να ενισχύσει τη διαπραγματευτική θέση στην αγορά και να δημιουργήσει καλύτερες συνθήκες επενδυτικού σχεδιασμού. Στο ελληνικό παραγωγικό περιβάλλον, η συλλογική οργάνωση δεν αποτελεί απλώς θεσμική επιλογή· αποτελεί πρακτικό μηχανισμό βιωσιμότητας.

Η γενεακή ανανέωση πρέπει επίσης να συνδεθεί με την πρόσβαση σε γνώση και καινοτομία. Οι νέοι γεωργοί καλούνται να λειτουργήσουν σε ένα περιβάλλον όπου η τεκμηρίωση, τα δεδομένα, η παρακολούθηση, οι περιβαλλοντικές απαιτήσεις και οι νέες τεχνολογίες θα έχουν αυξημένη σημασία. Αυτό σημαίνει ότι η πολιτική για τους νέους δεν μπορεί να περιοριστεί σε οικονομική ενίσχυση, αλλά πρέπει να τους στηρίζει στην απόκτηση των

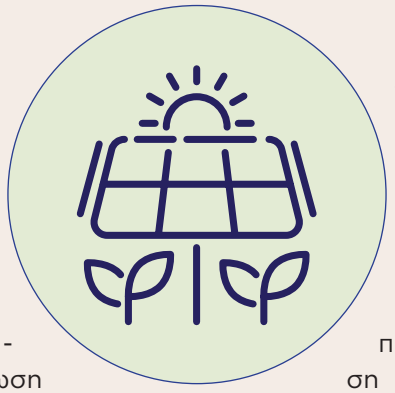
δεξιοτήτων και των εργαλείων που απαιτεί η νέα παραγωγική πραγματικότητα. Η πρακτική καθοδήγηση, η πρόσβαση σε αξιόπιστη συμβουλευτική, η κατάρτιση και η δυνατότητα αξιοποίησης ψηφιακών εργαλείων είναι αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε οι νέοι παραγωγοί να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις τεκμηρίωσης, περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διαχείρισης της εκμετάλλευσης.

Παράλληλα, οι νέοι γεωργοί χρειάζονται ειδική αντιμετώπιση στα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων. Η απουσία ιστορικών δεδομένων παραγωγής ή εισοδήματος μπορεί να περιορίσει στην πράξη την πρόσβασή τους σε μηχανισμούς ασφάλισης, αποζημιώσεων ή σταθεροποίησης εισοδήματος. Εάν η νέα ΚΑΠ θέλει πράγματι να ενισχύσει τη βιώσιμη είσοδο νέων στον τομέα, πρέπει να διασφαλίσει ότι τα εργαλεία κινδύνου δεν θα λειτουργούν με τρόπο που αποκλείει όσους δεν διαθέτουν μακρόχρονο ιστορικό παραγωγικής δραστηριότητας.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να διαμορφωθεί ειδική εθνική στρατηγική για τους νέους γεωργούς, η οποία να καλύπτει ολόκληρη τη διαδρομή του νέου παραγωγού, από την εγκατάσταση έως τη σταθεροποίηση, την επενδυτική ανάπτυξη και τη μακροχρόνια παραμονή στην παραγωγή,
- να συνδεθεί η στήριξη των νέων γεωργών με πρόσβαση σε επενδύσεις, χρηματοδοτικά εργαλεία, τεχνική υποστήριξη, συμβουλευτική, κατάρτιση και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες της εκμετάλλευσης,
- να αναπτυχθούν συμπληρωματικοί χρηματοδοτικοί μηχανισμοί για την κάλυψη του κεφαλαίου εκκίνησης και των πρώτων επενδυτικών αναγκών, ώστε η εγκατάσταση και η ανάπτυξη της εκμετάλλευσης να μην εξαρτώνται αποκλειστικά από την αρχική ενίσχυση,
- να λαμβάνεται υπόψη το πραγματικό κόστος εγκατάστασης και ανάπτυξης, καθώς και η ανάγκη διευκόλυνσης της μεταβίβασης εκμεταλλεύσεων και της διαδοχής,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών ως βασικών δομών υποστήριξης της εγκατάστασης και παραμονής νέων γεωργών στον τομέα,
- να διασφαλιστεί ότι τα εργαλεία διαχείρισης κινδύνων είναι προσβάσιμα στους νέους γεωργούς, ακόμη και όταν δεν διαθέτουν επαρκές ιστορικό παραγωγής ή εισοδήματος,
- να αντιμετωπιστεί η γενεακή ανανέωση ως οριζόντια προτεραιότητα που συνδέεται με το εισόδημα, την ανταγωνιστικότητα, τις αγροτικές περιοχές, την πρόσβαση στην αγορά και τη συλλογική οργάνωση της παραγωγής.

04 Κλίμα, περιβάλλον και καλή διαβίωση

Η περιβαλλοντική και κλιματική διάσταση της ΚΑΠ παραμένει κεντρική για τη νέα περίοδο 2028-2034. Η ανάγκη προσαρμογής της γεωργίας στην κλιματική αλλαγή, η προστασία των φυσικών πόρων, η διαχείριση του νερού, η μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων και η βελτίωση της καλής διαβίωσης των ζώων αποτελούν πλέον αναπόσπαστο μέρος της ευρωπαϊκής αγροτικής πολιτικής. Το ζητούμενο, ωστόσο, δεν είναι μόνο η διατήρηση υψηλής φιλοδοξίας, αλλά η διαμόρφωση ενός πλαισίου που μπορεί να εφαρμοστεί στην πράξη, να στηριχθεί οικονομικά και να αποδώσει ουσιαστικά και μετρήσιμα αποτελέσματα.

Η πρόταση για τη νέα ΚΑΠ αναδεικνύει την ανάγκη καλύτερης ισορροπίας μεταξύ κανόνων και κινήτρων για το κλίμα και το περιβάλλον, καθώς και τη σημασία επενδύσεων που συμβάλλουν στην ανθεκτικότητα της γεωργίας, των συστημάτων τροφίμων, της δασοκομίας και των αγροτικών περιοχών. Η κατεύθυνση αυτή είναι θετική, εφόσον μεταφραστεί σε εργαλεία που ενισχύουν την προσαρμογή της παραγωγής και όχι σε ένα πρόσθετο σύστημα διοικητικών υποχρεώσεων.

Για την Ελλάδα, η εφαρμοσιμότητα των περιβαλλοντικών και κλιματικών απαιτήσεων είναι καθοριστικό ζήτημα. Η μικρή κλίμακα πολλών εκμεταλλεύσεων, ο πολυτεμαχισμός, οι ορεινές και νησιωτικές περιοχές, οι ξηροθερμικές συνθήκες, η πίεση στους υδατικούς πόρους και οι περιορισμένες τεχνικές δυνατότητες σε επίπεδο εκμετάλλευσης καθιστούν αναγκαία μια προσέγγιση που βασίζεται στην αναλογικότητα. Κανόνες που σχεδιάζονται με ενιαίο και οριζόντιο τρόπο μπορεί να είναι δύσκολο να εφαρμοστούν ισότιμα σε όλες τις περιοχές και σε όλα τα παραγωγικά συστήματα.

Η αιρεσιμότητα, τα πρότυπα Καλής Γεωργικής και Περιβαλλοντικής Κατάστασης (GAECs), οι Καινοτομικές Απαιτήσεις Διαχείρισης (SMRs) και οι λοιπές υποχρεώσεις συμμόρφωσης πρέπει να υπηρετούν πραγματικούς περιβαλλοντικούς στόχους, χωρίς να δημιουργούν δυσανάλογη επιβάρυνση. Η απλούστευση σε αυτό το πεδίο δεν πρέπει να εκληφθεί ως αποδυνάμωση της περιβαλλοντικής φιλοδοξίας. Αντίθετα, πρέπει να σημαίνει λιγότερες επικαλύψεις, πιο καθαρές υποχρεώσεις, πιο στοχευμένους ελέγχους και μεγαλύτερη έμφαση στη συμμόρφωση και στη βελτίωση της πρακτικής, αντί σε μια τιμωρητική λογική κυρώσεων για τυπικές ή περιορισμένης σημασίας αποκλίσεις.

Η εφαρμογή της αιρεσιμότητας πρέπει να βασίζεται σε σαφή κατανόηση του τι συνιστά ουσιαστική συμμόρφωση, ώστε οι έλεγχοι να αποτυπώνουν πραγματική εφαρμογή των υποχρεώσεων και όχι απλώς τυπική ή αποσπασματική διοικητική συμμόρφωση. Αντίστοιχα, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τα GAECs πρέπει να καθορίζονται και να γίνονται γνωστές εγκαίρως, ώστε να μπορούν να ενσωματωθούν στον παραγωγικό σχεδιασμό της εκμετάλλευσης.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται και στο πλαίσιο απόδοσης. Εάν οι περιβαλλοντικοί και κλιματικοί στόχοι αποτυπωθούν μέσα από υπερβολικά σύνθετους δείκτες, ασαφή κριτήρια ή δυσανάλογες απαιτήσεις τεκμηρίωσης, υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθεί νέο διοικητικό βάρος για τους παραγωγούς, τις διοικήσεις, τους συνεταιρισμούς και τις δομές υποστήριξης. Η αξιολόγηση της ΚΑΠ πρέπει να μπορεί να αποτυπώνει την πραγματική συμβολή των παρεμβάσεων, χωρίς να οδηγεί τα κράτη-μέλη σε σχεδιασμό μέτρων που υπηρετούν κυρίως δείκτες και όχι πραγματικές παραγωγικές και περιβαλλοντικές ανάγκες.

Η αναλογικότητα πρέπει να αποτυπώνεται και στον σχεδιασμό των ελέγχων, με καλύτερη σύνδεση των απαιτήσεων με το πραγματικό επίπεδο κινδύνου και με ειδική προσέγγιση για πολύ μι-

κρές ή έντονα κατακερματισμένες εκμεταλλεύσεις και αγροτεμάχια. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να διατηρηθεί η αξιοπιστία του ελεγκτικού συστήματος, χωρίς να δημιουργείται δυσανάλογη επιβάρυνση για παραγωγικές δομές με περιορισμένη διοικητική και τεχνική ικανότητα.

Η καλή διαβίωση των ζώων αποτελεί επίσης πεδίο στο οποίο η φιλοδοξία πρέπει να συνδυαστεί με ρεαλισμό. Η ελληνική κτηνοτροφία αντιμετωπίζει αυξημένο κόστος παραγωγής, έλλειψη εργατικού δυναμικού, δυσκολίες πρόσβασης σε υποδομές και σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ περιοχών και παραγωγικών συστημάτων. Οι απαιτήσεις που σχετίζονται με την καλή διαβίωση πρέπει να συνοδεύονται από επαρκή χρηματοδότηση, τεχνική υποστήριξη, μεταβατικές περιόδους και προσαρμογή στις πραγματικές δυνατότητες των εκμεταλλεύσεων.

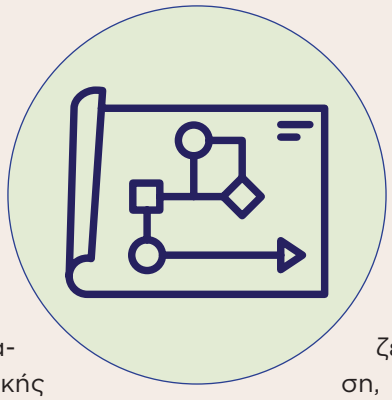
Η διαχείριση του νερού πρέπει να αποτελέσει ιδιαίτερη προτεραιότητα του εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού. Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει ήδη τη διαθεσιμότητα και την κατανομή των υδατικών πόρων, ιδίως σε ξηροθερμικές, νησιωτικές και νότιες περιοχές της χώρας. Η στήριξη επενδύσεων σε αρδευτικές υποδομές, ορθολογική χρήση νερού, συστήματα παρακολούθησης, αποδοτικότερες τεχνικές άρδευσης και συλλογικές λύσεις διαχείρισης μπορεί να συμβάλει ταυτόχρονα στην παραγωγικότητα, στην ανθεκτικότητα και στην περιβαλλοντική προστασία.

Σε αυτό το πεδίο, οι συνεταιρισμοί και οι συλλογικές δομές μπορούν να λειτουργήσουν ως βασικοί μηχανισμοί εφαρμογής. Η μετάβαση σε πιο βιώσιμες πρακτικές απαιτεί τεχνική καθοδήγηση, παρακολούθηση, συλλογική οργάνωση, πρόσβαση σε επενδύσεις και εμπιστοσύνη από τους παραγωγούς. Σε πολλές περιπτώσεις, οι συνεταιρισμοί είναι οι φορείς που μπορούν να μεταφράσουν τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις σε εφαρμόσιμες πρακτικές, να οργανώσουν συλλογικές επενδύσεις και να μειώσουν το κόστος συμμόρφωσης για τις μικρότερες εκμεταλλεύσεις.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να διαμορφωθεί περιβαλλοντικό και κλιματικό πλαίσιο εφαρμογής που να συνδυάζει φιλοδοξία με αναλογικότητα, λειτουργικότητα και επαρκή χρηματοδότηση,
- να διασφαλιστεί ότι οι απαιτήσεις αιρεσιμότητας, τα GAECs, τα SMRs και οι λοιπές υποχρεώσεις συμμόρφωσης είναι σαφείς, εφαρμόσιμες και προσαρμοσμένες στις πραγματικές συνθήκες παραγωγής,
- να προβλεφθεί ειδική μεταχείριση εφαρμογής για περιοχές και εκμεταλλεύσεις με φυσικούς, γεωγραφικούς ή διαρθρωτικούς περιορισμούς,
- να απλουστευθεί το πλαίσιο παρακολούθησης και αξιολόγησης, με λιγότερους, πιο στοχευμένους και πιο αξιόπιστους δείκτες, οι οποίοι αποτυπώνουν πραγματική πρόοδο και όχι απλώς διοικητική συμμόρφωση,
- να συνδεθούν οι περιβαλλοντικές και κλιματικές παρεμβάσεις με επενδύσεις, συμβουλευτική, τεχνική υποστήριξη και συλλογικές υποδομές που επιτρέπουν στους παραγωγούς να εφαρμόσουν τις απαιτήσεις στην πράξη,
- να δοθεί προτεραιότητα στη διαχείριση υδατικών πόρων, στις αρδευτικές υποδομές, στην αποδοτική χρήση νερού και σε συλλογικές λύσεις προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή,
- να συνοδεύονται οι απαιτήσεις καλής διαβίωσης των ζώων από ρεαλιστικές μεταβατικές περιόδους, χρηματοδότηση, τεχνική καθοδήγηση και προσαρμογή στις δυνατότητες των ελληνικών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

05 Αντιμετώπιση κρίσεων

Η αντιμετώπιση κρίσεων αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα πεδία της νέας ΚΑΠ. Η ευρωπαϊκή και ελληνική γεωργία λειτουργούν πλέον σε ένα περιβάλλον όπου οι κρίσεις δεν εμφανίζονται ως έκτακτες και μεμονωμένες διαταραχές, αλλά ως επαναλαμβανόμενο στοιχείο της παραγωγικής πραγματικότητας. Κλιματικά φαινόμενα, φυτοϋγειονομικοί και ζωοϋγειονομικοί κίνδυνοι, αστάθεια τιμών, αύξηση κόστους εισροών, εμπορικές πιέσεις και διαταραχές στις αλυσίδες εφοδιασμού αλληλεπιδρούν όλο και συχνότερα, δημιουργώντας σύνθετες πιέσεις στο αγροτικό εισόδημα και στη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων.

Η νέα ΚΑΠ επιχειρεί να ενισχύσει το πλαίσιο διαχείρισης κινδύνων, μεταξύ άλλων μέσα από τη δημιουργία ενός ευρύτερου ευρωπαϊκού μηχανισμού ασφαλείας για την αντιμετώπιση διαταραχών της αγοράς. Η κατεύθυνση αυτή είναι θετική, καθώς αναγνωρίζει ότι η σταθερότητα των αγορών και η ανθεκτικότητα των παραγωγών δεν μπορούν να στηρίζονται αποκλειστικά σε εθνικές παρεμβάσεις ή σε μεμονωμένους και κατά περίπτωση μηχανισμούς. Ωστόσο, το κρίσιμο ζήτημα είναι αν τα εργαλεία αυτά θα είναι επαρκώς χρηματοδοτημένα, γρήγορα στην ενεργοποίηση και ικανά να ανταποκριθούν στη φύση των κρίσεων που αντιμετωπίζει σήμερα η γεωργία.

Για την Ελλάδα, η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη. Η παραγωγή βρίσκεται αντιμέτωπη με αυξημένη έκθεση σε κλιματικούς κινδύνους, συχνότερα ακραία καιρικά φαινόμενα, πιέσεις στο κόστος παραγωγής και αγορές που επηρεάζονται όλο και περισσότερο από εξωτερικούς παράγοντες. Σε τομείς με έντονη εξαγωγική παρουσία και μεγάλη περιφερειακή σημασία, όπως το ελαιόλαδο, οι επιτραπέζιες ελιές, τα οπωροκηπευτικά, η κτηνοτροφία και οι δενδρώδεις καλλιέργειες, η έλλειψη αποτελεσματικών εργαλείων πρόληψης και σταθεροποίησης μπορεί να έχει άμεσες επιπτώσεις όχι μόνο στο εισόδημα των παραγωγών, αλλά αλλά και στην οικονομική βιωσιμότητα και τη συνοχή ολόκληρων τοπικών οικονομιών.

Η διαχείριση κρίσεων δεν μπορεί πλέον να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως μηχανισμός αποζημίωσης μετά την επέλευση ζημίας. Χρειάζεται μια πιο προληπτική προσέγγιση, που να συνδυάζει παρακολούθηση κινδύνων, έγκαιρη προειδοποίηση, εργαλεία σταθεροποίησης εισοδήματος, ταχύτερη ενεργοποίηση μέτρων αγοράς και καλύτερη αξιοποίηση δεδομένων από το πεδίο. Σε διαφορετική περίπτωση, η πολιτική θα συνεχίσει να παρεμβαίνει καθυστερημένα, όταν η ζημία έχει ήδη μεταφερθεί στον παραγωγό και στην αγορά.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η σχέση μεταξύ κινδύνων αγοράς και κλιματικών κινδύνων. Στην πράξη, οι δύο αυτές κατηγορίες δεν λειτουργούν πάντα χωριστά. Ένα ακραίο καιρικό φαινόμενο μπορεί να επηρεάσει την παραγωγή, να περιορίσει την προσφορά, να μεταβάλει την ποιότητα, να επηρεάσει την τιμή και να προκαλέσει αλυσιδωτές επιπτώσεις στην αγορά. Αντίστοιχα, μια εμπορική διαταραχή ή απότομη αύξηση του κόστους εισροών μπορεί να μειώσει τη δυνατότητα των παραγωγών να επενδύσουν σε μέτρα πρόληψης ή προσαρμογής. Επομένως, η νέα ΚΑΠ πρέπει να αποφύγει έναν υπερβολικά στενό διαχωρισμό των κινδύνων και να επιτρέψει πιο ευέλικτη, συνδυαστική αντιμετώπιση.

Τα εργαλεία της Κοινής Οργάνωσης Αγοράς (ΚΟΑ) παραμένουν κρίσιμα σε αυτό το πλαίσιο. Η ύπαρξη μηχανισμών παρέμβασης, ιδιωτικής αποθεματοποίησης, έκτακτων μέτρων και ειδικών εργαλείων για σοβαρές διαταραχές της αγοράς είναι απαραίτητη για να μπορεί η ΕΕ να αντιδρά σε περιόδους έντονης αστάθειας. Τα εργαλεία αυτά δεν πρέπει να αποδυναμωθούν στο νέο πλαίσιο, αλλά να εκσυγχρονιστούν, να ενεργοποιούνται ταχύτερα και να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των ευαίσθητων παραγωγικών τομέων.

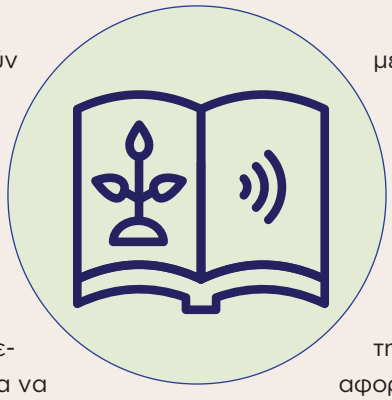
Σημαντική είναι επίσης η εξωτερική διάσταση των κρίσεων. Οι εμπορικές συμφωνίες, οι εισαγωγές

από τρίτες χώρες, οι διαφοροποιήσεις στα πρότυπα παραγωγής και το χαμηλότερο κόστος συμμόρφωσης εκτός ΕΕ δημιουργούν πρόσθετες πιέσεις σε ευρωπαϊκούς τομείς που ήδη λειτουργούν με υψηλές προδιαγραφές. Η αμοιβαιότητα προτύπων, η αποτελεσματική παρακολούθηση των εισαγωγών και η δυνατότητα έγκαιρης ενεργοποίησης των λειτουργικών μηχανισμών προστασίας (safeguards) πρέπει να αποτελέσουν ουσιαστικό μέρος της στρατηγικής διαχείρισης κινδύνων.
Σε εθνικό επίπεδο, η αντιμετώπιση κρίσεων απαιτεί καλύτερη οργάνωση και αξιοποίηση δεδομένων, υποδομών και θεσμικών ρόλων. Η αξιοποίηση πληροφοριών από μετεωρολογικά, γεωχωρικά, παραγωγικά και αγοραία δεδομένα μπορεί να βελτιώσει την πρόληψη, την τεκμηρίωση ζημιών και τη στόχευση των παρεμβάσεων. Οι συνεταιρισμοί και τα συλλογικά σχήματα μπορούν να συμβάλουν στην έγκαιρη αναγνώριση κινδύνων, στην καλύτερη τεκμηρίωση επιπτώσεων, στην αξιοποίηση εργαλείων σταθεροποίησης και στην υλοποίηση συλλογικών λύσεων.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να ενισχυθούν τα ευρωπαϊκά και εθνικά εργαλεία διαχείρισης κινδύνων με επαρκείς, σταθερούς και προβλέψιμους πόρους,
- να διασφαλιστεί ότι το Unity Safety Net και τα λοιπά εργαλεία κρίσεων μπορούν να ενεργοποιούνται γρήγορα, με σαφή κριτήρια και χωρίς υπερβολικές διοικητικές καθυστερήσεις,
- να αποφευχθεί ένας υπερβολικά στενός διαχωρισμός μεταξύ κινδύνων αγοράς, κλιματικών κινδύνων και παραγωγικών κινδύνων, καθώς στην πράξη οι επιπτώσεις τους αλληλεπιδρούν,
- να ενισχυθούν και να εκσυγχρονιστούν τα εργαλεία της ΚΟΑ, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά σε σοβαρές διαταραχές της αγορά,
- να προβλεφθούν μηχανισμοί έγκαιρης προειδοποίησης και προληπτικής παρέμβασης, ώστε η πολιτική να μην περιορίζεται σε εκ των υστέρων αποζημίωση, αλλά να συμβάλλει ουσιαστικά στην πρόληψη κινδύνων, στην ανθεκτικότητα των εκμεταλλεύσεων και στη διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας,
- να διασφαλιστεί αποτελεσματική προστασία ευαίσθητων παραγωγικών τομέων από εμπορικές πιέσεις, μέσω ουσιαστικής αμοιβαιότητας προτύπων, παρακολούθησης εισαγωγών και λειτουργικών safeguards,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών στη διαχείριση κρίσεων, στην τεκμηρίωση επιπτώσεων, στη σταθεροποίηση της αγοράς και στην υποστήριξη των παραγωγών.

06 Γνώση και καινοτομία

Η γνώση και η καινοτομία αποτελούν κρίσιμες προϋποθέσεις για την επιτυχία της νέας ΚΑΠ. Η επόμενη περίοδος δεν θα κριθεί μόνο από το ύψος των πόρων ή από τον σχεδιασμό των παρεμβάσεων, αλλά και από το κατά πόσο οι παραγωγοί θα έχουν πρόσβαση στα εργαλεία, τις υπηρεσίες, τα δεδομένα και την τεχνική υποστήριξη που απαιτούνται για να ανταποκριθούν σε ένα πιο σύνθετο περιβάλλον παραγωγής και εφαρμογής πολιτικής.

Το βασικό πρόβλημα δεν είναι μόνο η παραγωγή γνώσης ή η ύπαρξη καινοτόμων λύσεων. Το κρίσιμο ζήτημα είναι η μετάφρασή τους σε πρακτικά αξιοποιήσιμα εργαλεία για τον παραγωγό. Μεγάλο μέρος της γνώσης που παράγεται μέσα από ερευνητικά έργα, πιλοτικές εφαρμογές ή τεχνολογικές πρωτοβουλίες δεν φτάνει με συστηματικό τρόπο στο επίπεδο της εκμετάλλευσης. Το χάσμα μεταξύ έρευνας, εφαρμογής και καθημερινής παραγωγικής πρακτικής παραμένει σημαντικό, ιδίως για εκμεταλλεύσεις που λόγω διαρθρωτικών περιορισμών δεν διαθέτουν εσωτερική τεχνική ικανότητα ή πρόσβαση σε εξειδικευμένες υπηρεσίες.

Για την Ελλάδα, η πρόκληση αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη, καθώς η πρόσβαση στη γνώση, στην τεχνική υποστήριξη και στα εργαλεία καινοτομίας παραμένει άνιση μεταξύ παραγωγών, περιοχών και συλλογικών σχημάτων. Εάν η καινοτομία σχεδιαστεί ως εργαλείο για λίγους, θα ενισχύσει τις ανισότητες. Εάν όμως στηριχθεί μέσα από συλλογικές δομές, συμβουλευτική, τεχνική υποστήριξη και διαλειτουργικά συστήματα, μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός ευρύτερης αναβάθμισης της ελληνικής παραγωγής.

Ο σχεδιασμός των εργαλείων καινοτομίας πρέπει να διασφαλίζει ουσιαστική πρόσβαση του αγροδιατροφικού τομέα και των φορέων με άμεση γνώση της παραγωγής, συμπεριλαμβανομένων μικρότερων ή νεότερων σχημάτων. Τα κριτήρια προηγούμενης εμπειρίας, η ένταση του ανταγωνισμού για πόρους και η διοικητική πολυπλοκότητα δεν πρέπει να λειτουργούν αποτρεπτικά για τη διεύρυνση του οικοσυστήματος καινοτομίας. Η αξιοποίηση της εμπειρίας υφιστάμενων φορέων είναι σημαντική, αλλά πρέπει να συνδυάζεται με πραγματικές ευκαιρίες συμμετοχής για νέα σχήματα που μπορούν να φέρουν πρακτική γνώση, τοπική εμπειρία και σύνδεση με τους παραγωγούς.

Η ψηφιακή τεκμηρίωση, η παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο, η αξιοποίηση και η διακυβέρνηση των δεδομένων αποτελούν πλέον βασικά στοιχεία της νέας αρχιτεκτονικής της ΚΑΠ. Δεν αφορούν μόνο την εισαγωγή νέων τεχνολογικών εφαρμογών, αλλά τον τρόπο με τον οποίο θα σχεδιάζεται, θα παρακολουθείται, θα ελέγχεται και θα αξιολογείται η πολιτική. Η ίδια πληροφορία μπορεί να αξιοποιείται για την αιρεσιμότητα, τους περιβαλλοντικούς δείκτες, τη διαχείριση κινδύνων, την τεκμηρίωση αποτελεσμάτων, τη συμβουλευτική και την υποστήριξη αποφάσεων σε επίπεδο εκμετάλλευσης.

Η εξέλιξη αυτή μπορεί να δημιουργήσει σημαντικά οφέλη, εφόσον οργανωθεί σωστά. Η χρήση δεδομένων μπορεί να μειώσει επικαλύψεις, να περιορίσει επαναλαμβανόμενες δηλώσεις, να βελτιώσει την ακρίβεια των ελέγχων, να υποστηρίξει έγκαιρη προειδοποίηση για κινδύνους και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων. Ωστόσο, εάν εφαρμοστεί αποσπασματικά ή χωρίς διαλειτουργικότητα, υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθούν νέα διοικητικά βάρη, πολλαπλά και ασύνδετα συστήματα, κατακερματισμός της πληροφορίας και πρόσθετες υποχρεώσεις για παραγωγούς, συνεταιρισμούς και δομές υποστήριξης.

Τα ψηφιακά, δορυφορικά και γεωχωρικά εργαλεία μπορούν να ενισχύσουν σημαντικά την απλούστευση και την αξιοπιστία των ελέγχων, υπό την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιούνται συμπληρωματικά και με επίγνωση των ορίων τους, ιδίως όταν απαιτείται επιτόπια επιβεβαίωση ή διοικητική επαλήθευση της πραγματικής κατάστασης στο πεδίο. Η μετάβαση σε πιο συνεχή παρακολούθηση πρέπει επίσης να συνοδευτεί από σαφή ορισμό των απαιτήσεων, αξιόπιστα και επικαιροποιημένα γεωχωρικά δεδομένα και συστήματα που αξιοποιούν την πληροφορία για στήριξη αποφάσεων, ελέγχους και απλούστευση.

Η μετάβαση σε μια πιο τεκμηριωμένη και ψηφιακά υποστηριζόμενη ΚΑΠ δεν μπορεί να βασιστεί μόνο στην εισαγωγή νέων εργαλείων ή πλατφορμών.

Προϋποθέτει ένα πιο συνεκτικό περιβάλλον εφαρμογής, όπου οι υποδομές, η πρακτική υιοθέτηση από τους παραγωγούς και η διακυβέρνηση των δεδομένων λειτουργούν συμπληρωματικά. Απαιτούνται αξιόπιστες ψηφιακές και αγρονομικές υποδομές, όπως συνδεσιμότητα, γεωχωρικά δεδομένα, συστήματα παρακολούθησης, αισθητήρες και εργαλεία διαχείρισης. Παράλληλα, χρειάζονται σχήματα στήριξης που επιτρέπουν στους παραγωγούς να αξιοποιούν πραγματικά αυτά τα εργαλεία, μέσα από επενδύσεις, συμβουλευτική, κατάρτιση και συλλογικά μοντέλα εφαρμογής. Τέλος, η αξιοποίηση των δεδομένων πρέπει να στηρίζεται σε σαφείς κανόνες διαλειτουργικότητας, πρόσβασης, προστασίας, κυριότητας και δευτερογενούς χρήσης, ώστε η ψηφιακή μετάβαση να ενισχύει την εφαρμογή της πολιτικής χωρίς να δημιουργεί νέα αβεβαιότητα ή πρόσθετο διοικητικό βάρος.

Κρίσιμος είναι και ο ρόλος των συνεταιρισμών και των συλλογικών σχημάτων. Σε ένα περιβάλλον κατακερματισμένης παραγωγής, οι συνεταιρισμοί μπορούν να λειτουργήσουν ως κόμβοι γνώσης, τεχνικής υποστήριξης, συμβουλευτικής, συλλογικών επενδύσεων και αξιοποίησης δεδομένων. Μπορούν να μειώσουν το κόστος πρόσβασης σε καινοτόμα εργαλεία, να οργανώσουν την εφαρμογή τους σε κλίμακα, να ενισχύσουν την εμπιστοσύνη των παραγωγών και να διασφαλίσουν ότι η τεχνολογία χρησιμοποιείται προς όφελος της παραγωγής και όχι απλώς για διοικητική συμμόρφωση. Για να λειτουργήσει αυτό στην πράξη, τα εργαλεία καινοτομίας και ψηφιακής τεκμηρίωσης πρέπει να σχεδιάζονται με τρόπο που λαμβάνει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των ελληνικών συλλογικών σχημάτων, ιδίως τη γεωγραφική διασπορά, την κατακερματισμένη παραγωγική βάση και την περιορισμένη διοικητική και τεχνική υποστήριξη σε σχέση με αντίστοιχες δομές άλλων κρατών-μελών.

Η καινοτομία πρέπει επίσης να συνδεθεί με την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της έρευνας. Η ΚΑΠ, το Horizon Europe, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανταγωνιστικότητας και άλλα ευρωπαϊκά εργαλεία πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά, ώστε τα ερευνητικά αποτελέσματα να μετατρέπονται σε υπηρεσίες, υποδομές και πρακτικές λύσεις για τους παραγωγούς. Η χρηματοδότηση της καινοτομίας δεν πρέπει να σταματά στο στάδιο της πιλοτικής εφαρμογής. Πρέπει να καλύπτει τη διάδοση, την προσαρμογή, την εκπαίδευση, τη συμβουλευτική και την ευρύτερη εφαρμογή στο πεδίο.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να διαμορφωθεί συνεκτική εθνική στρατηγική γνώσης και καινοτομίας για τη γεωργία, συνδεδεμένη με τους στόχους της νέας ΚΑΠ και τις πραγματικές ανάγκες της παραγωγής,
- να ενισχυθεί η γεφύρωση μεταξύ έρευνας και εφαρμογής, ώστε τα αποτελέσματα ευρωπαϊκών και εθνικών ερευνητικών έργων να μετατρέπονται σε πρακτικά εργαλεία για τους παραγωγούς,
- να αξιοποιηθούν συμπληρωματικά η ΚΑΠ, το Horizon Europe, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανταγωνιστικότητας και άλλα ευρωπαϊκά εργαλεία για τη χρηματοδότηση της εφαρμογής και κλιμάκωσης καινοτόμων λύσεων,
- να δοθεί έμφαση όχι μόνο στην ανάπτυξη νέων τεχνολογιών, αλλά και στην υιοθέτησή τους από την παραγωγή μέσω συμβουλευτικής, κατάρτισης, τεχνικής υποστήριξης και συλλογικών σχημάτων,
- να αναπτυχθούν διαλειτουργικές υποδομές δεδομένων που θα επιτρέπουν την αξιοποίηση της ίδιας πληροφορίας για πολλαπλές λειτουργίες και θα αποτρέπουν τη δημιουργία πολλαπλών ή ασύνδετων συστημάτων καταχώρισης για παραγωγούς και συνεταιρισμούς,
- να διασφαλιστεί ότι η ψηφιακή τεκμηρίωση και η παρακολούθηση σε πραγματικό χρόνο λειτουργούν ως εργαλεία απλούστευσης, συμβουλευτικής και καλύτερης εφαρμογής της ΚΑΠ, και όχι ως νέα διοικητική επιβάρυνση,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών ως κόμβων γνώσης, καινοτομίας, τεχνικής υποστήριξης και συλλογικής αξιοποίησης δεδομένων.

07 Αγροτικές περιοχές

Η συζήτηση για τις αγροτικές περιοχές δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής. Η ύπαιθρος δεν είναι μόνο χώρος κατοικίας, τοπικών υπηρεσιών ή γενικών αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Είναι χώρος παραγωγής, απασχόλησης, διαχείρισης φυσικών πόρων, κοινωνικής συνοχής και τοπικής οικονομικής δραστηριότητας. Για τον λόγο αυτό, η νέα ΚΑΠ 2028-2034 πρέπει να αντιμετωπίσει τις αγροτικές περιοχές όχι ως συμπληρωματικό πεδίο πολιτικής, αλλά ως βασικό χώρο εφαρμογής της ίδιας της αγροτικής πολιτικής.

Στο πλαίσιο της νέας αρχιτεκτονικής, οι αγροτικές περιοχές καλούνται να αξιοποιήσουν ένα ευρύτερο φάσμα εργαλείων, συνέργειες μεταξύ πολιτικών και χρηματοδοτήσεων, καθώς και παρεμβάσεις που συνδέονται με υποδομές, περιβάλλον, προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, παραγωγή ενέργειας, βιοοικονομία, αγροτουρισμό, μεταφορές και εφοδιαστική αλυσίδα. Η κατεύθυνση αυτή μπορεί να δημιουργήσει νέες δυνατότητες, εφόσον δεν οδηγήσει σε αποδυνάμωση του παραγωγικού πυρήνα της υπαίθρου ή σε διάχυση των πόρων της ΚΑΠ σε γενικές αναπτυξιακές δράσεις χωρίς άμεση σύνδεση με τη γεωργία.

Για την Ελλάδα, η διάσταση αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη. Πολλές αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν συνδυασμένες πιέσεις: δημογραφική συρρίκνωση, γήρανση του παραγωγικού πληθυσμού, περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες, αδυναμίες υποδομών, αυξημένο κόστος μεταφοράς, κλιματική ευαλωτότητα και περιορισμένες εναλλακτικές οικονομικές δραστηριότητες. Σε ορεινές, νησιωτικές, μειονεκτικές και παραμεθόριες περιοχές, η γεωργική δραστηριότητα δεν αποτελεί απλώς έναν οικονομικό κλάδο. Αποτελεί βασικό παράγοντα συγκράτησης πληθυσμού, διατήρησης τοπικής απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής.

Η πολιτική για τις αγροτικές περιοχές πρέπει να σχεδιαστεί ως πολιτική παραγωγικής ανθεκτικότητας και όχι μόνο ως πολιτική τοπικής ανάπτυξης. Η βιώσιμη γεωργική δραστηριότητα δημιουργεί εισόδημα, ζήτηση για υπηρεσίες, ανάγκη για μεταποίηση, τοπική εμπορική δραστηριότητα και θέσεις εργασίας. Όταν αποδυναμώνεται η παραγωγή, οι επιπτώσεις υπερβαίνουν τον ίδιο τον παραγωγό και επηρεάζουν συνολικά την τοπική οικονομία.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η στήριξη συλλογικών υποδομών. Η μεταποίηση, η αποθήκευση, η τυποποίηση, η ψύξη, η ιχνηλασιμότητα, η διαχείριση ποιότητας, η οργάνωση εμπορίας και η πρόσβαση σε σύγχρονα εργαλεία διαχείρισης της παραγωγής είναι κρίσιμες λειτουργίες για την τοπική προστιθέμενη αξία. Σε περιοχές όπου η παραγωγή είναι κατακερματισμένη, οι υποδομές αυτές δεν μπορούν εύκολα να αναπτυχθούν από μεμονωμένους παραγωγούς. Χρειάζονται συλλογικά σχήματα, συνεταιρισμούς, Ομάδες Παραγωγών και τοπικές δομές που μπορούν να οργανώσουν την παραγωγή και να διατηρήσουν μεγαλύτερο μέρος της αξίας στην περιοχή.

Οι συνεταιρισμοί έχουν ιδιαίτερο ρόλο σε αυτό το πλαίσιο. Σε πολλές περιοχές της χώρας αποτελούν από τις λίγες οργανωμένες οικονομικές δομές που συνδέουν άμεσα παραγωγούς, αγορά, τεχνική υποστήριξη και τοπική απασχόληση. Η ενίσχυσή τους δεν αποτελεί μόνο μέτρο αγροτικής πολιτικής, αλλά και εργαλείο τοπικής ανάπτυξης. Μέσα από συλλογικές επενδύσεις, παροχή υπηρεσιών, οργάνωση αγοράς και υποστήριξη των μελών τους, μπορούν να συμβάλουν στη διατήρηση της παραγωγικής δραστηριότητας και στη σταθερότητα των αγροτικών κοινοτήτων.

Η ισορροπία ανάμεσα στην ενιαία εθνική στρατηγική και την προσαρμογή στις τοπικές ανάγκες είναι κρίσιμη. Η Ελλάδα χρειάζεται ενιαίο εθνικό πλαίσιο εφαρμογής, ώστε να διασφαλίζεται συνοχή, ισονομία και προβλεψιμότητα. Ταυτόχρονα, το πλαίσιο αυτό πρέπει να επιτρέπει στοχευμένες προσαρμογές για περιοχές με ειδικές ανάγκες. Η λύση δεν είναι ούτε ένα πλήρως οριζόντιο μοντέλο που αγνοεί τις τοπικές συνθήκες, ούτε μια

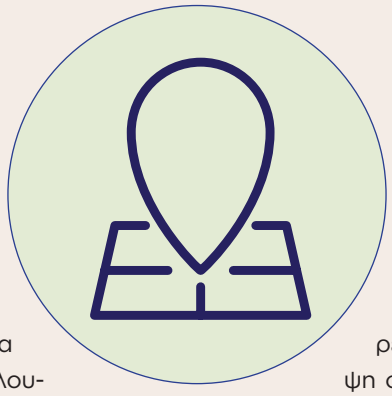
κατακερματισμένη εφαρμογή που δημιουργεί διαφορετικές ταχύτητες μεταξύ περιφερειών. Το ζητούμενο είναι ενιαία στρατηγική με πραγματική εδαφική ευαισθησία.

Στο ίδιο πλαίσιο, εργαλεία όπως το LEADER και οι τοπικές αναπτυξιακές παρεμβάσεις πρέπει να διατηρήσουν τον ρόλο τους, αλλά να λειτουργούν συμπληρωματικά προς τον παραγωγικό πυρήνα της υπαίθρου. Η τοπική ανάπτυξη δεν πρέπει να αποσυνδεθεί από τη γεωργία, τη μεταποίηση, την ποιότητα, τη βιοοικονομία, τις τοπικές αλυσίδες αξίας και την ενίσχυση της απασχόλησης. Οι συνέργειες με άλλα ευρωπαϊκά εργαλεία μπορούν να είναι χρήσιμες, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υποκαθιστούν τους πόρους της ΚΑΠ και δεν αποδυναμώνουν τη στήριξη της αγροτικής παραγωγής.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να σχεδιαστεί η πολιτική για τις αγροτικές περιοχές ως πολιτική παραγωγικής ανθεκτικότητας, με επίκεντρο τη βιώσιμη αγροτική δραστηριότητα, την τοπική προστιθέμενη αξία και τη διατήρηση απασχόλησης,
- να διασφαλιστεί ότι οι πόροι και τα εργαλεία της ΚΑΠ παραμένουν συνδεδεμένα με τη βιωσιμότητα της αγροτικής παραγωγής, την απασχόληση και την τοπική προστιθέμενη αξία,
- να υπάρξει ειδική μέριμνα για ορεινές, νησιωτικές, μειονεκτικές, ξηροθερμικές και παραμεθόριες περιοχές, με βάση τις πραγματικές παραγωγικές και γεωγραφικές τους δυσκολίες και τον κρίσιμο ρόλο της γεωργικής δραστηριότητας στη συγκράτηση πληθυσμού, την τοπική απασχόληση και την κοινωνική συνοχή
- να ενισχυθούν συλλογικές υποδομές σε μεταποίηση, αποθήκευση, τυποποίηση, ποιότητα, ιχνηλασιμότητα, ψύξη, εμπορία και οργάνωση αγοράς,
- να αναγνωριστεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, των Ομάδων Παραγωγών και των Οργανώσεων Παραγωγών ως βασικών πυλώνων τοπικής ανάπτυξης, απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής,
- να αξιοποιηθούν οι συνέργειες με άλλα ευρωπαϊκά εργαλεία χρηματοδότησης, χωρίς όμως να αποδυναμωθεί ο πυρήνας της ΚΑΠ ή να μεταφερθούν αγροτικοί πόροι σε γενικές πολιτικές χωρίς άμεσο όφελος για την παραγωγή,
- να διατηρηθεί ενιαίο εθνικό πλαίσιο εφαρμογής, με δυνατότητα στοχευμένων προσαρμογών για περιοχές με μόνιμα φυσικά, γεωγραφικά ή διαρθρωτικά μειονεκτήματα.

08 Εθνικές προϋποθέσεις εφαρμογής και οδικός χάρτης μετάβασης

Πέρα από τις ευρωπαϊκές διεκδικήσεις, η νέα ΚΑΠ απαιτεί και ένα σαφές εθνικό σχέδιο εφαρμογής. Η επόμενη περίοδος δεν θα κριθεί μόνο από το τελικό περιεχόμενο των κανονισμών ή από το ύψος των διαθέσιμων πόρων, αλλά από την ικανότητα του εθνικού συστήματος να σχεδιάσει, να εφαρμόσει, να παρακολουθήσει και να αξιολογήσει τις παρεμβάσεις με τρόπο λειτουργικό, αξιόπιστο και κατανοητό για τους δικαιούχους.

Η νέα αρχιτεκτονική, με μεγαλύτερη έμφαση στα Εθνικά και Περιφερειακά Σχέδια Εταιρικής Σχέσης, στην επίδοση, στους στόχους, στην τεκμηρίωση και στη διασύνδεση εργαλείων, καθιστά την εθνική προετοιμασία καθοριστική προϋπόθεση επιτυχίας. Η εμπειρία της τρέχουσας περιόδου έχει δείξει ότι η εφαρμογή της ΚΑΠ στην πράξη συχνά επιβαρύνεται από καθυστερήσεις, διοικητικές ασάφειες, πολυπλοκότητα διαδικασιών, επαναλαμβανόμενες υποχρεώσεις και αδυναμίες συντονισμού μεταξύ εμπλεκόμενων δομών. Στη νέα περίοδο, τα ζητήματα αυτά μπορεί να γίνουν ακόμη πιο έντονα, εάν η μετάβαση στο νέο μοντέλο δεν συνοδευτεί από σαφή προετοιμασία.

Για την Ελλάδα, η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα κρίσιμη. Η δομή της ελληνικής παραγωγής, η γεωγραφική διαφοροποίηση, η νησιωτικότητα, οι ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, η ηλικιακή σύνθεση των παραγωγών και οι αυξημένες ανάγκες τεχνικής υποστήριξης σημαίνουν ότι κάθε πρόσθετη διοικητική απαίτηση έχει πραγματικό κόστος. Εάν το νέο πλαίσιο εφαρμογής δεν σχεδιαστεί με βάση τις δυνατότητες των παραγωγών και των δομών που τους υποστηρίζουν, υπάρχει κίνδυνος να δημιουργηθούν καθυστερήσεις πληρωμών, αυξημένα σφάλματα, χαμηλή απορροφητικότητα και αποθάρρυνση συμμετοχής σε παρεμβάσεις.

Η εθνική προετοιμασία πρέπει να ξεκινήσει έγκαιρα και να οργανωθεί με σαφή οδικό χάρτη. Ο σχεδιασμός της νέας ΚΑΠ δεν μπορεί να γίνει μόνο ως άσκηση κατανομής πόρων ανά παρέμβαση. Χρειάζεται να προηγηθεί λειτουργική αξιολόγηση των συστημάτων εφαρμογής: πληρωμές, έλεγχοι, συμβουλευτική, Κέντρα Υποδοχής Δηλώσεων (ΚΥΔ), συνεταιρισμοί, Ομάδες Παραγωγών, πληροφοριακά συστήματα, ροές δεδομένων, ανθρώπινοι πόροι και τεχνική ικανότητα.

Στον σχεδιασμό των επενδυτικών παρεμβάσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι καθυστερήσεις εγκρίσεων και εκταμιεύσεων, οι μεταβολές κόστους και η ανάγκη πιο ομαλής ροής προσκλήσεων, ώστε τα επενδυτικά σχέδια να παραμένουν υλοποιήσιμα. Η αξιολόγηση των επενδύσεων πρέπει να αναγνωρίζει ολοκληρωμένες λύσεις παραγωγικού εκσυγχρονισμού και όχι μόνο μεμονωμένες προμήθειες εξοπλισμού, ιδίως όταν αυτές συνδέονται με ανθεκτικότητα, εξοικονόμηση πόρων, ψηφιακή τεκμηρίωση, συλλογικές υποδομές και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Κρίσιμο ζήτημα είναι η διαλειτουργικότητα των συστημάτων. Τα ίδια δεδομένα μπορεί να χρησιμοποιούνται για αιρεσιμότητα, περιβαλλοντικούς δείκτες, ελέγχους, πληρωμές, παρακολούθηση αποτελεσμάτων, διαχείριση κρίσεων και συμβουλευτική υποστήριξη. Εάν αυτά τα συστήματα παραμείνουν αποσπασματικά, ασύνδετα ή υπερβολικά περίπλοκα, η ψηφιακή τεκμηρίωση δεν θα οδηγήσει σε απλούστευση, αλλά σε μεγαλύτερο διοικητικό βάρος, κάτι που η εμπειρία της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου έχει ήδη αναδείξει ως σημαντικό κίνδυνο.

Για τον λόγο αυτό, η διαχείριση δεδομένων πρέπει να σχεδιαστεί με βάση την αρχή της μίας φοράς καταχώρισης και πολλαπλής αξιοποίησης. Ο παραγωγός δεν πρέπει να καλείται να δηλώνει επανειλημμένα τα ίδια στοιχεία σε διαφορετικές πλατφόρμες ή υπηρεσίες. Αντίθετα, το κράτος πρέπει να διαμορφώσει ένα αξιόπιστο, διαλειτουργικό και ασφαλές περιβάλλον, όπου οι πληροφορίες αξιοποιούνται με σαφείς κανόνες, με προστασία των δεδομένων και με πρακτικό όφελος για τη διοίκηση, τον παραγωγό και τις δομές υποστήριξης.

Η διοικητική ικανότητα δεν αφορά μόνο τη δημόσια διοίκηση. Αφορά ολόκληρο το οικοσύστημα εφαρμογής της πολιτικής. Εάν οι παραγωγοί, οι συνεταιρισμοί και οι

τεχνικές δομές δεν έχουν έγκαιρη ενημέρωση, κατάλληλη κατάρτιση, σαφές και σταθερό πλαίσιο εφαρμογής και λειτουργικά πληροφοριακά εργαλεία, η πολιτική θα δυσκολευτεί να εφαρμοστεί, ανεξάρτητα από το πόσο σωστά έχει σχεδιαστεί σε επίπεδο κανονισμών. Η εθνική προετοιμασία πρέπει επομένως να περιλαμβάνει πρόγραμμα ενίσχυσης ικανοτήτων για όλους τους εμπλεκόμενους.

Η αναγνώριση του ρόλου των συνεταιρισμών, των ΚΥΔ και των λοιπών δομών υποστήριξης στην εφαρμογή της νέας ΚΑΠ πρέπει να συνοδεύεται από σαφή όρια, τεχνική υποστήριξη, κατάλληλα εργαλεία και αντίστοιχους πόρους. Δεν πρέπει να οδηγήσει σε απλή μεταφορά διοικητικού βάρους από τον παραγωγό προς τις δομές αυτές χωρίς θεσμική και οικονομική αναγνώριση του πρόσθετου έργου. Παράλληλα, όπου είναι κατάλληλο, οι συνεταιρισμοί πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν ως δικαιούχοι ή φορείς υλοποίησης αναπτυξιακών παρεμβάσεων, με πρακτικά εφικτή πρόσβαση στα σχετικά εργαλεία και προγράμματα.

Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται στη μεταβατική περίοδο. Η μετάβαση από την τρέχουσα ΚΑΠ στη νέα αρχιτεκτονική δεν μπορεί να γίνει απότομα. Υφιστάμενες δεσμεύσεις, επενδυτικά έργα, περιβαλλοντικές παρεμβάσεις, τομεακά προγράμματα και συστήματα πληρωμών πρέπει να συνεχίσουν να λειτουργούν χωρίς κενά. Για τον λόγο αυτό, απαιτούνται επαρκής περίοδος προσαρμογής, επιχειρησιακή προετοιμασία και σαφές μεταβατικό πλαίσιο, ώστε να αποφευχθούν ασυνέχειες, καθυστερήσεις, αβεβαιότητα για τους δικαιούχους και αυξημένος κίνδυνος σφαλμάτων.

Η νέα περίοδος απαιτεί επίσης καλύτερο συντονισμό μεταξύ ευρωπαϊκού και εθνικού επιπέδου. Η Ελλάδα πρέπει να διαμορφώσει έγκαιρα τις θέσεις της, να αξιοποιήσει τους ευρωπαϊκούς διαύλους εκπροσώπησης και να μεταφέρει τις εθνικές ιδιαιτερότητες ως μέρος μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής επιχειρηματολογίας για εφαρμόσιμη, αναλογική και επαρκώς χρηματοδοτημένη ΚΑΠ. Η εθνική στρατηγική δεν πρέπει να είναι απλή προσαρμογή στις τελικές αποφάσεις, αλλά ενεργή προσπάθεια διαμόρφωσης του πλαισίου πριν αυτό κλειδώσει.

Τέλος, η εφαρμογή της νέας ΚΑΠ πρέπει να αποφύγει τον περιφερειακό κατακερματισμό. Η προσαρμογή στις τοπικές ανάγκες είναι απαραίτητη, αλλά πρέπει να γίνει μέσα σε ενιαίο εθνικό πλαίσιο, με κοινές αρχές, σαφείς κανόνες και διαφάνεια. Διαφορετικά, υπάρχει κίνδυνος οι παραγωγοί και οι συνεταιρισμοί να βρεθούν αντιμέτωποι με διαφορετικές ταχύτητες εφαρμογής, άνισες δυνατότητες πρόσβασης και αβεβαιότητα ως προς τους κανόνες.

Στη βάση των ανωτέρω, η GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ θεωρεί αναγκαίο:

- να καταρτιστεί έγκαιρα Εθνικός Οδικός Χάρτης Μετάβασης για τη νέα ΚΑΠ 2028-2034, με σαφή χρονοδιαγράμματα, αρμοδιότητες, ενδιάμεσα στάδια και μηχανισμούς παρακολούθησης,
- να προηγηθεί λειτουργική αξιολόγηση των δομών εφαρμογής της ΚΑΠ, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων πληρωμών, ελέγχων, συμβουλευτικής, ΚΥΔ, συνεταιρισμών, Ομάδων Παραγωγών και πληροφοριακών υποδομών,
- να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση στη νέα αρχιτεκτονική δεν θα οδηγήσει σε καθυστερήσεις πληρωμών, ασυνέχειες υφιστάμενων δεσμεύσεων, απώλεια πόρων ή αύξηση σφαλμάτων εφαρμογής,
- να αναπτυχθούν ενιαία και διαλειτουργικά πληροφοριακά συστήματα, με στόχο την απλούστευση, τη μείωση των επαναλαμβανόμενων δηλώσεων και την αξιοποίηση της ίδιας πληροφορίας για πολλαπλές λειτουργίες,
- να εφαρμοστεί η αρχή της μίας φοράς καταχώρισης και της πολλαπλής αξιοποίησης των δεδομένων, ώστε η ίδια πληροφορία να μη ζητείται επανειλημμένα από παραγωγούς και συνεταιρισμούς, με σαφείς κανόνες για την προστασία, την πρόσβαση και τη χρήση της,
- να ενισχυθεί η διοικητική ικανότητα τόσο της δημόσιας διοίκησης όσο και των δομών που υποστηρίζουν την εφαρμογή της ΚΑΠ στο πεδίο, με σαφείς ρόλους, τεχνική υποστήριξη και αντίστοιχους πόρους,
- να διασφαλιστεί ενιαίο εθνικό πλαίσιο εφαρμογής, με δυνατότητα στοχευμένων προσαρμογών, ώστε να αποφεύγονται περιφερειακός κατακερματισμός και άνισες ταχύτητες εφαρμογής.

Συμπέρασμα

Η νέα ΚΑΠ 2028-2034 θα διαμορφωθεί σε ένα περιβάλλον πολύ πιο απαιτητικό από εκείνο των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων. Η ευρωπαϊκή γεωργία καλείται να απαντήσει ταυτόχρονα σε πιέσεις εισοδήματος, αυξημένο κόστος παραγωγής, κλιματική αστάθεια, εμπορικές αναταράξεις, ανάγκη ανανέωσης των γενεών, περιβαλλοντικές απαιτήσεις, ψηφιακή μετάβαση και αυξημένες προσδοκίες από την κοινωνία. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΚΑΠ δεν μπορεί να αποδυναμωθεί ούτε χρηματοδοτικά ούτε θεσμικά. Αντίθετα, χρειάζεται να παραμείνει κοινή, επαρκής, προβλέψιμη και εφαρμόσιμη.

Για την Ελλάδα, το διακύβευμα είναι ακόμη μεγαλύτερο. Η νέα αρχιτεκτονική της ΚΑΠ και του ΠΔΠ θα επηρεάσει άμεσα έναν αγροτικό τομέα που χαρακτηρίζεται από γεωγραφική πολυμορφία, αυξημένη έκθεση σε κλιματικούς και αγοραίους κινδύνους, ανάγκη επενδύσεων και ισχυρή εξάρτηση από την αποτελεσματική λειτουργία των εργαλείων στήριξης. Οι εξωτερικές και γεωπολιτικές πιέσεις ενισχύουν ακόμη περισσότερο την ανάγκη για σταθερότητα και λειτουργικότητα. Η επιτυχία της νέας περιόδου δεν θα κριθεί μόνο από το τι θα προβλεφθεί στους κανονισμούς, αλλά από το αν οι κανόνες, οι πόροι και τα εργαλεία θα μπορούν να λειτουργήσουν στην πράξη, με τρόπο σταθερό, αναλογικό και κατανοητό για τους παραγωγούς.

Στο επίκεντρο της νέας ΚΑΠ πρέπει να παραμείνει η παραγωγή. Η στήριξη του εισοδήματος, η ανταγωνιστικότητα, η περιβαλλοντική μετάβαση, η διαχείριση κρίσεων, η καινοτομία και η ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών δεν είναι ξεχωριστές ή ανταγωνιστικές επιδιώξεις. Συνδέονται μεταξύ τους και πρέπει να υπηρετούν έναν κοινό στόχο: μια ελληνική γεωργία βιώσιμη, ανθεκτική, οργανωμένη, ικανή να παράγει, να επενδύει, να προσαρμόζεται και να διατηρεί ζωντανές τις αγροτικές περιοχές.

Η νέα περίοδος απαιτεί επίσης μια πιο ώριμη αντίληψη για την εφαρμογή της πολιτικής. Η απλούστευση, η ψηφιακή τεκμηρίωση, η παρακολούθηση, τα δεδομένα και οι έλεγχοι δεν πρέπει να αντιμετωπιστούν ως αυτοσκοπός ούτε ως νέα πηγή βάρους για τον παραγωγό. Η μετάβαση σε πιο σύνθετα συστήματα παρακολούθησης και τεκμηρίωσης πρέπει να υπηρετεί την πραγματική αποτελεσματικότητα της πολιτικής. Δεν πρέπει να οδηγεί σε ένα πλαίσιο που αξιολογεί κυρίως τη συμμόρφωση, αντί της παραγωγικής, περιβαλλοντικής και αναπτυξιακής επίδοσης της γεωργίας. Τα εργαλεία αυτά μπορούν να στηρίξουν την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα της ΚΑΠ μόνο εφόσον βασίζονται σε σαφείς κανόνες, αξιόπιστα και επικαιροποιημένα δεδομένα, διαλειτουργικά συστήματα, αναλογικότητα και πραγματική κατανόηση των συνθηκών παραγωγής. Η νέα ΚΑΠ πρέπει να αξιοποιεί την τεκμηρίωση για καλύτερες αποφάσεις, καλύτερη στόχευση και ουσιαστική απλούστευση, όχι για τη μεταφορά πρόσθετης ευθύνης σε παραγωγούς και δομές υποστήριξης.

Ιδιαίτερο ρόλο σε αυτή τη μετάβαση έχουν οι συνεταιρισμοί, οι Ομάδες/Οργανώσεις Παραγωγών και οι συλλογικές δομές. Σε ένα περιβάλλον αυξημένων απαιτήσεων και άνισης πρόσβασης σε υποδομές, τεχνική υποστήριξη, αγορές και αλυσίδες αξίας, η συλλογική οργάνωση δεν αποτελεί απλώς έναν θεσμικό στόχο. Είναι πρακτική προϋπόθεση για επενδύσεις, καινοτομία, δεδομένα, διαχείριση κινδύνων, τοπική ανάπτυξη και ενίσχυση της θέσης των παραγωγών στην αλυσίδα αξίας. Ωστόσο, η αναγνώριση αυτού του ρόλου πρέπει να συνοδεύεται από σαφή όρια, κατάλληλα εργαλεία, τεχνική υποστήριξη και αντίστοιχους πόρους, ώστε να μη μετατραπεί σε απλή μεταφορά διοικητικού βάρους προς τους συνεταιρισμούς, τα ΚΥΔ ή τις λοιπές δομές εφαρμογής.

Η προστιθέμενη αξία της εθνικής θέσης θα κριθεί και από την ικανότητά της να συνδεθεί με τις ευρωπαϊκές συμμαχίες και τα υπό διαμόρφωση επιχειρήματα σε επίπεδο ΕΕ. Οι ελληνικές ιδιαιτερότητες πρέπει να μεταφραστούν σε ευρωπαϊκά κατανοητές θέσεις: για την ανάγκη κοινής και επαρκώς χρηματοδοτημένης ΚΑΠ, για την αποφυγή στρεβλώσεων μεταξύ κρατών-μελών, για την αναλογικότητα στην εφαρμογή, για την προστασία της πραγματικής παραγωγικής βάσης και για την αναγνώριση του ρόλου των συλλογικών δομών στην πράξη.

Η νέα ΚΑΠ 2028-2034 δεν πρέπει να αποτελέσει απλώς προσαρμογή σε ένα νέο δημοσιονομικό πλαίσιο. Πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για έναν πιο ρεαλιστικό, λειτουργικό και παραγωγικό σχεδιασμό της αγροτικής πολιτικής. Για τη GAIA ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ, αυτό σημαίνει μια ΚΑΠ που στηρίζει το εισόδημα, ενισχύει την ανταγωνιστικότητα, προστατεύει την παραγωγική βάση, επιτρέπει την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση με όρους εφαρμοσιμότητας και συμβάλλει στην επισιτιστική ασφάλεια και τη βιωσιμότητα των αγροτικών περιοχών. Σημαίνει, επίσης, μια ΚΑΠ που δίνει στους παραγωγούς, στους συνεταιρισμούς και στις δομές εφαρμογής τα εργαλεία που χρειάζονται για να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της επόμενης περιόδου.

gaia
ΕΠΙΧΕΙΡΕΙΝ

www.c-gaia.gr